Inhoudsopgave Voortgangsrapportage 2007-2011 "De Utrechtse Aanpak"

1. Voorwoord Krol 2
2. Samenvatting 3
3. De Utrechtse Aanpak 5
   3.1 Wet Inrichting Landelijk Gebied 5
   3.2 Vertaling WILG naar provincie Utrecht 6
   3.3 Organisatiestructuur bij de Utrechtse aanpak 7
   3.4 Mid Term Review 8
   3.5 Financiering AVP 9
   3.6 Ontwikkelingen oktober 2010 – maart 2011 12
4. Resultaten op thema's 14
   4.1 Inhoud 14
      4.1.1 Grondbeleid 14
      4.1.2 Natuur 15
      4.1.3 Water 19
      4.1.4 Landschap en cultuurhistorie 21
      4.1.5 Landbouw 23
      4.1.6 Leefbaarheid 25
      4.1.7 Recreatie 26
      4.1.8 Impuls aandachtsgebieden 29
   4.2 Financiën 32

Bijlagen:

boekje "Samen maken wij Utrecht mooier"
literatuurlijst
lijst met afkortingen

1. Voorwoord

De Utrechtse aanpak, om via gebiedscommissies invulling te geven aan het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), heeft sinds 2007 haar vruchten afgeworpen. Door krachten en investeringen te bundelen kon veel werk worden verricht. Vele projecten zijn voorbereid en tot uitvoering gebracht. Het jaar 2011 bracht een roerige tijd met bezuinigingen en pittige onderhandelingen om de doelstellingen uit het ILG waar mogelijk te voltooien.

Met de investeringen in het landelijk gebied wilden we ondermeer de beleefbaarheid voor de inwoners van de provincie Utrecht vergroten. De diversiteit aan landschappen is groot met ondermeer de bossen op de Utrechtse Heuvelrug, de openheid in het Groene Hart en Arkemheen-Eemland en de indrukwekkende Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie. Zij bieden de bewoners en bezoekers de mogelijkheden om te recreëren en van de natuur te genieten.

Met ons hebben de agrariërs, terreinbeherende organisaties, gemeenten, waterschappen, recreatieschappen, natuurbeschermers, cultuurhistorici en nog zoveel andere betrokken inwoners en verenigingen intensief gewerkt om de leefbaarheid en kwaliteit van het landelijk gebied te behouden en te vergroten. De landbouwsector heeft geïnvesteerd in duurzaam ondernemen, in verbetering van de natuurwaarden in samenhang met de verbetering van de landbouwstructuur. De waterschappen hebben meegewerkt aan het beek- en kreekherstel en investeren in het remmen van de bodemdaling in de veenweidegebieden. Het landelijk gebied is dooraderd met routes voor wandelen, fietsen, paardrijden, skaten en kanoën, zodat de bewoners in de nabijheid kunnen recreëren en van de rust en ruimte op het platteland kunnen genieten.
Om de leefgebieden voor wilde planten en dieren robuuster te maken zijn gronden verworven voor de Ecologische Hoofdstructuur en zijn ecoducten en faunapassages gerealiseerd. Agrariërs, natuurbeschermingsorganisaties en andere particulieren beheren natuur op hun eigen gronden.
In gebieden als Groot Wilnis Vinkeveen, Marickenland, de landgoederen op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug en Kromme Rijnstreek, de recreatiegebieden rond de steden Amersfoort en Utrecht en in de Gelderse Vallei, investeren wij en onze partners in de natuurkwaliteit, recreatie, landbouwstructuur, waterkwaliteit en cultuurhistorie.

Dankzij de grote betrokkenheid van de inwoners en andere partijen heeft de samenwerking met de gebiedscommissies van de 7 Agenda Vitaal Platteland gebieden al veel moois opgeleverd. Deze voortgangsrapportage is enerzijds de afsluiting van een periode, maar dient ook als verantwoording voor onze nieuwe aanpak zoals deze is verwoord in het Kaderdocument ILG/AVP. Een aanpak die gebaseerd is op een financieel minder gunstig klimaat, maar waarin we met realistisch enthousiasme blijven voortborduren op de behaalde successen.

Bart Krol

2. Samenvatting

Wet Inrichting Landelijk Gebied

Sinds 2007 is de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) van kracht. Daarmee heeft het Rijk de subsidiebudgetten van meerdere departementen bijeengebracht die gaan over natuurterreinen, recreatiegebieden, landschap, kavelruil, recreatieroutes, waterkwaliteit en de reconstructie van gebieden met intensieve veehouderij.
Het Rijk heeft er voor gekozen om de uitvoering bij de provincies neer te leggen. Iedere provincie heeft een Bestuursovereenkomst afgesloten met het rijk voor de periode 2007-2013.

De Utrechtse aanpak

Provincies zorgen ieder op hun eigen manier voor de programmering waarbij de ambities, prestaties en middelen van betrokken partijen op elkaar worden afgestemd. De Utrechtse aanpak is daarbij gebiedsgericht. Reden hiervoor is de ervaring en overtuiging dat een gebiedsgerichte aanpak een breed draagvlak in de gebieden genereert, zodat de uitvoering sneller verloopt.

In de Agenda Vitaal Platteland (AVP) is het inhoudelijk programma van de provincie samengevoegd met de afspraken uit de Bestuursovereenkomst ILG en is de sturingsfilosofie uitgewerkt.
In het inhoudelijk programma ligt de focus op:

- het verbinden van (nieuwe) natuurgebieden (thema's natuur en water)
- sociaal-economische vitalisering (thema's landbouw, leefbaarheid en recreatie),
- landschap en cultuurhistorie

Hierop aanvullend ligt er nog focus op het 'verzamel'-thema impuls aandachtsgebieden (reconstructie en Nota Ruimte projecten)

Sturingsfilosofie:
De provincie heeft samen met de partners in het gebied afspraken gemaakt over de uitvoering. Er zijn 7 AVP-gebieden ingesteld met ieder een eigen gebiedscommissie en programmabureau. Elk AVP-gebied heeft een gebiedsprogramma 2007-2013 opgesteld. In het gebiedsprogramma staan de drie bovengenoemde thema's centraal.
In de gebiedscommissies zitten bestuurders die de beslissers en betalers vertegenwoordigen (zoals gemeenten en waterschappen) en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Als opdrachtgever heeft de provincie een adviserende rol in de gebiedscommissies.

Financiën

De totale financiering (in miljoenen) van het AVP is onder te verdelen in:

- Rijk (bestuursovereenkomst) : € 312
- Provincie (cofinanciering bestuursovereenkomst en provinciaal programma) : € 132
- derden incl. EU/POP2 (deels cofinanciering bestuursovereenkomst) : € 243
- **Totaal** **€ 687**

Successen

De Utrechtse aanpak heeft haar vruchten afgeworpen.

In 2010 is een Midtermreview gehouden. Conclusies mbt de Utrechtse aanpak:

- de gebieden waarderen de gebiedsgerichte opzet en aanpak zeer;
- de uitvoering van het totale programma is goed op stoom gekomen;

- de gekozen begrenzing van de AVP-gebieden sluit aan bij de problematiek en samenhang in betreffende gebieden en bij de beleving van de deelnemers;
- een aantal doelen zijn (nog) niet behaald vanwege de te laag ingeschatte normkosten van de aankoop van grond en inrichten natuur;
- de extra impuls met provinciale middelen heeft effect gehad: tientallen projecten zijn aangevraagd en in uitvoering gekomen en dit heeft extra bijgedragen aan het vlottrekken van haperende gebiedsprocessen.

Op alle inhoudelijke thema's zijn mooie resultaten behaald. Deze staan in de rapportage in kaders aangegeven. Enkele voorbeelden zijn:

- Thema Grondbeleid: de aankoop van cultuurgrond ten behoeve van natuur in Groot Wilnis Vinkeveen eind 2010;
- Thema Natuur: de aanleg van een ecoduct onder de N225 bij Elst om uiterwaarden met het bosgebied van de Utrechtse Heuvelrug te verbinden;
- Thema Water: het uitvoeren van verdrogingbestrijdingsmaatregelen bijvoorbeeld op landgoed Zuylestein;
- Thema Landschap en Cultuurhistorie: de restauratie van een groot aantal forten waaronder het Fort bij Abcoude;
- Thema Landbouw: het uitvoeren van een kavelruil nabij de Modderbeek;
- Thema Leefbaarheid: de aanleg van een multifunctioneel Centrum in Achterberg (Rhenen);
- Thema Recreatie: de herinrichting van de stadshaven van Wijk bij Duurstede;
- Thema Impuls Aandachtsgebieden: de aanleg van diverse natuurvriendelijke oevers bij beken in de Gelderse Vallei.

Aandachtspunten

Toch zijn er ook projecten niet doorgegaan en is op sommige onderdelen vertraging ontstaan. De belangrijkste oorzaken daarvan zijn:

- Bezuinigingen van het Rijk in oktober 2010, waardoor een aantal projecten per direct is gestopt;
- Normkosten voor grondverwerving: de aankoop van gronden is vaak duurder gebleken dan verwacht.

Financiën

De uitgaven (in miljoenen) per financieringsbron is onder te verdelen in:

- Rijk (bestuursovereenkomst) : € 214
- Provincie (cofinanciering bestuursovereenkomst en provinciaal programma) : € 89
- derden incl. EU/POP2 (deels cofinanciering bestuursovereenkomst) : € 107
- **Totaal: € 410**

Dit is 60% van de totale financiering van het programma.

Toekomst

Deze rapportage kijkt terug op het AVP-programma en geeft aan wat we hebben bereikt en waar nog verbeterpunten liggen. De rapportage is onlosmakelijk verbonden met het nieuwe Kaderdocument dat in het najaar van 2011 gepresenteerd wordt. In het Kaderdocument wordt naar de toekomst van de AVP gekeken.

3. De Utrechtse aanpak

De provincie Utrecht is in 2004 gestart met een nieuwe aanpak voor de uitvoering van het beleid voor het landelijk gebied. Belangrijke aanleiding hiervoor was het voornemen van de rijksoverheid om de uitvoering van rijkssubsidies voor het landelijk gebied te integreren en aan de provincies over te dragen. Deze omslag kreeg in Utrecht in 2007 gestalte in het programma Agenda Vitaal Platteland. Dit programma versterkte de regierol van de provincie. De manier waarop de provincie provinciale doelen heeft samengebald met rijksdoelen en regionale inspanningen in het landelijk gebied wordt ook wel de Utrechtse aanpak genoemd.

3.1 Wet Inrichting Landelijk Gebied

Sinds 2007 is de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) van kracht. Deze wet vormt de basis voor de nieuwe sturing op de inzet van middelen in het landelijk gebied. Het rijk heeft namelijk met de WILG subsidiebudgetten van meerdere departementen bijeengebracht die bijvoorbeeld gaan over de aankoop, inrichting en beheer van natuurterreinen en recreatiegebieden, verbetering en beheer van het landschap, kavelruil, ontwikkeling van recreatieroutes, verbetering van de waterkwaliteit, terugdringen van de verzuring en vermesting of de uitvoering van de reconstructie van gebieden met intensieve veehouderij.

In aanvulling op deze bundeling van subsidiestromen heeft het Rijk ervoor gekozen om de uitvoering voortaan direct bij de provincies neer te leggen. Hiertoe heeft iedere provincie een Bestuursovereenkomst afgesloten met het rijk voor de periode 2007-2013. Die omschrijft welke prestaties de provincie gaat leveren en welke kosten hiermee zijn gemoeid.

3.2 Vertaling WILG naar provincie Utrecht

Provincies zorgen ieder op hun eigen manier voor de programmering waarbij de ambities, prestaties en middelen van betrokken partijen op elkaar worden afgestemd. De Utrechtse aanpak is daarbij gebiedsgericht en niet sectoraal. Reden hiervoor is de ervaring en overtuiging dat een gebiedsgerichte aanpak een breed draagvlak in de gebieden genereert, zodat de uitvoering sneller verloopt. Uit deze rapportage blijkt dat deze aanpak haar vruchten heeft afgeworpen.

De eerste grote stap was de opstelling van de zogeheten Agenda Vitaal Platteland (AVP): hierin is het inhoudelijk programma en de sturingsfilosofie nader uitgewerkt. Bij het inhoudelijk programma ligt de focus vooral op:

- sociaal-economische vitalisering,
- landschap en cultuurhistorie en
- het verbinden van (nieuwe) natuurgebieden.

In de periode 2007-2011 heeft de provincie aanvullende financiële middelen beschikbaar gesteld als cofinanciering van de ILG-afspraken en voor de eigen provinciale doelen. Daarnaast rekent het programma op een co-financiering van derden, zoals gemeenten, waterschappen, particulieren en middelen van de EU. De financiële aspecten zijn verder in paragraaf 3.5 beschreven.

AVP is nader uitgewerkt in een reeks van documenten en instrumenten. Ze omvat een kaderdocument, gebieds- en uitvoeringsprogramma's en een subsidiekader. Het doel van AVP is in het kaderdocument als volgt verwoord: "*Een richtinggevend en kaderstellend meerjarenprogramma voor de ontwikkeling van het landelijk gebied in de provincie Utrecht voor de periode 2007-2013. In dit programma zijn de uitvoeringsambities vastgesteld voor een beperkt aantal thema's en zijn de daaraan gerelateerde doelen en middelen op elkaar afgestemd. De prestaties voor deze periode zijn op het niveau van thema's en doelen in een beperkt aantal gebiedsprogramma's aangegeven.*"

Voorbeelden gebiedsgerichte aanpak

- bij de aanleg van nieuwe natuur in voormalig landbouwgebied van Den Treek zijn afspraken gemaakt over roodcompensatie (bouwen van 3 nieuwe woningen) in samenhang met verdrogingaanpak, saneren van intensieve bedrijfstak van een aantal agrarische pachtbedrijven. De afspraken zijn neergelegd in een op januari 2011 getekend convenant.

- het realiseren van natuurdoelen in een overwegend agrarisch gebied is geen sinecure en vraagt nieuwe creatieve oplossingen. Zo is er in het veengebied Groot Wilnis Vinkeveen een convenant afgesloten met de meerdere partijen dat rekening houdt met de verschillende belangen en combinaties omvat van functies zoals agrarisch natuurbeheer, particulier natuurbeheer, agrarische structuurversterking en uitplaatsing van agrarische bedrijven uit de gebieden waar natuurontwikkeling wordt voorgestaan.

3.3 Organisatiestructuur bij de Utrechtse aanpak

Bij de uitvoering van het AVP-programma is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak en organisatie. Deze sturingsfilosofie houdt in dat de provincie samen met de partners in het gebied afspraken maakt over de uitvoering. Daartoe zijn 7 AVP-gebieden ingesteld met ieder een eigen gebiedscommissie en programmabureau. Elk AVP-gebied heeft eerst een eigen gebiedsprogramma opgesteld dat de gehele ILG-periode omvat (2007-2013).
Zodoende zijn er gebiedsprogramma's gemaakt voor De Venen, Utrechtse Waarden, Stad en Land Utrecht, Utrechtse Vecht en Weiden, Kromme Rijn, Gelderse Vallei-Eemland en de Utrechtse Heuvelrug. Elk gebiedsprogramma kent de drie eerder genoemde hoofdthema's: natuur, landschap & cultuurhistorie en sociaal-economische vitalisering. In het programma van de Gelderse Vallei-Eemland is bovendien reconstructie als apart thema opgenomen. Bij de uitwerking van de gebiedsprogramma's zijn vervolgens jaarlijkse uitvoeringsprogramma's gemaakt.

De gebiedscommissies tellen een beperkt aantal bestuurlijke deelnemers, die de beslissers en betalers (zoals gemeenten en waterschappen) in het gebied vertegenwoordigen, en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Verder heeft de provincie als opdrachtgever een adviserende rol in de gebiedscommissies via de gebiedsmanager.

Ten slotte onderscheiden we een aantal (gebiedsoverstijgende) projecten waarin provinciale doelen voorop staan. Die worden uitgevoerd door de provincie zelf (bijvoorbeeld programma Ruimte voor de Lek).

3.4 Midtermreview

In 2010 werd de Midterm Review voor het ILG uitgebracht. Provincies en Rijk hebben deze MTR samen opgesteld als verantwoording aan de Tweede Kamer over de voortgang van het ILG. Aanvullend heeft de provincie Utrecht ook een Midtermreview uitgebracht over de voortgang van de Agenda Vitaal Platteland (PS, 27-09-2010). In beide documenten werd ook stilgestaan bij de Utrechtse aanpak en de resultaten.

Conclusie Midtermreview: de gebieden waarderen de gebiedsgerichte opzet en aanpak zeer en de uitvoering van het totale programma is goed op stoom gekomen. De gekozen begrenzing van de AVP-gebieden sluit aan bij de problematiek en samenhang in betreffende gebieden en bij de beleving van de deelnemers. Ook heeft de extra impuls met provinciale middelen effect gesorteerd: tientallen projecten zijn aangevraagd en in uitvoering gekomen en dit heeft extra bijgedragen aan het vlottrekken van haperende gebiedsprocessen.
Daarnaast is geconcludeerd dat veel doelen niet behaald worden vanwege de te laag ingeschatte normkosten aankoop grond en inrichten natuur.

3.5 Financiering AVP

De financiering van het AVP programma is opgebouwd uit bronnen van meerdere bestuurslagen. Ook lagere overheden dragen hierin bij. Dit weerspiegelt de gebundelde aanpak bij de inzet in het landelijk gebied.

In grafiek 1 is de financiële omvang van het AVP programma weergegeven. Hierin zijn bedragen opgenomen voor de periode 2007-2013 met uitzondering van de coalitiemiddelen, die gelden tot en met 2011. De totale financiering (€ 687 mln.) is onder te verdelen in:

- Rijk (bestuursovereenkomst) : 312 miljoen
- Provincie (cofinanciering bestuursovereenkomst en provinciaal programma) : 132 miljoen
- derden incl. EU/POP2 (deels cofinanciering bestuursovereenkomst) : 243 miljoen

Een overzicht van financiële realisatie is opgenomen in paragraaf 4.2.

De provincie stuurt zelf aan op de benutting van Rijks-, provinciale- en EU/POP2 middelen. De inbreng van middelen van derden (andere overheden en privaat) vindt plaats op ad hoc– en projectbasis.

Grafiek 1 Verdeling Financiers (in mln.)

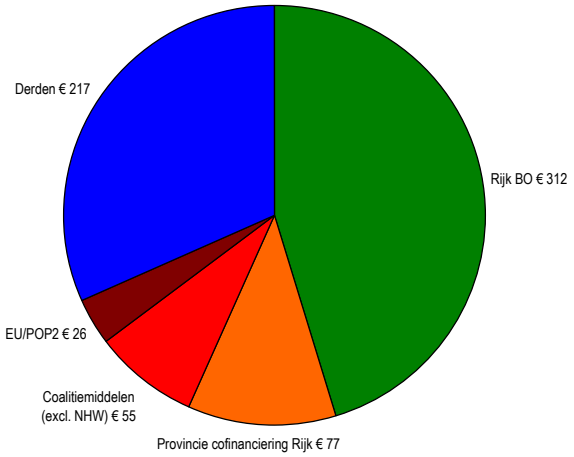

Bestuursovereenkomst ILG tussen Rijk en provincie Utrecht

De bijdrage van het rijk vindt plaats in het kader van de bestuursovereenkomst ILG. In totaal is er € 312[1] mln. mee gemoeid tot en met 2013.
Het grootste deel (€ 168 mln.) van het rijksgeld is bestemd voor het thema natuur. Dit betreft vooral grondverwerving voor de realisatie van de EHS en natuurbeheer. De bijdragen voor recreatie (€ 54 mln.) en de aandachtsgebieden reconstructie, veenweiden en Nieuwe Hollandse Waterlinie (bij elkaar € 50 mln.) zijn ook aanzienlijk. Het Rijk zet daarnaast gratis capaciteit in van de Dienst Landelijk Gebied, Dienst Regelingen en de Algemene inspectiedienst en laat de aanwending over aan de provincie. Zo krijgt de provincie jaarlijks beschikking over gemiddeld 60.000 DLG-uren met een waarde van ongeveer € 6 mln.

[1] In vergelijking met de cijfers in de Midterm Review (MTR) is dat 1 mln. lager. Reden hiervoor is dat een aantal onderdelen in de bestuursovereenkomst (o.a. saneren waterbodems) niet meer worden uitgevoerd.

Provinciale bijdrage

Uitgaande van de laatste Bestuursovereenkomst met het Rijk van december 2009 is de provinciale bijdrage € 77 mln.[2]
Naast deze verplichte co-financiering, financiert de provincie een eigen provinciaal programma dat ruimte geeft aan gebieden om eigen projecten te ontwikkelen en aan te dragen. Hiervoor is 55 mln. gereserveerd uit de coalitiemiddelen. De focus ligt hierin vooral op landschap, cultuurhistorie en sociaaleconomische vitalisering.
In totaal is er tot en met 2011 een bedrag van € 63 miljoen aan coalitiemiddelen beschikbaar gesteld. Daarvan is € 8 miljoen ingezet als cofinanciering op de bestuursovereenkomst met het Rijk, voor het onderdeel Nieuwe Hollandse Waterlinie.
Daarnaast is jaarlijks € 4,4 mln van de provinciale middelen gebruikt voor de financiering van de ILG-organisatie (provinciale inzet, gebiedscommissies en programmabureaus). Bij aanvang van het AVP-programma is als norm gesteld dat de provinciale proceskosten niet meer dan 15% van de totale middelen mogen bedragen en dat is tot nu toe gelukt.

Bijdrage derden

In de bestuursovereenkomst is vastgelegd dat de provincie zich zal inspannen voor het realiseren van cofinanciering door derden. Door bundeling van alle middelen in één programma Agenda Vitaal Platteland zijn omstandigheden gecreëerd die de cofinanciering tot een aanzienlijke omvang deden groeien. Zo is de bijdrage vanuit het Europese Fonds voor Plattelandsontwikkeling € 26[3] mln. Bijdrage van andere overheden en private partijen is nu ingeschat op € 217 mln[4].

[2] In vergelijking met de cijfers in de Midterm Review (MTR) is dat 9 mln. lager. Aanvankelijk bedraagt de cofinanciering € 94 mln. waarvan € 8 mln. uit de reserve coalitiemiddelen zou komen en het overige deel (€ 86 mln.) uit andere reserves. De € 94 mln. is inmiddels met € 17 mln. naar beneden bijgesteld. Reden hiervoor is dat in de Bestuursovereenkomst bijdragen door derden t.w.v. € 7 mln. voor verdrogingsbestrijding (o.a. Waterschappen) toegeschreven zijn aan de provincie en ruim 10 mln. foutief aan de provincie zijn toegeschreven voor het project Groot Wilnis Vinkeveen terwijl deze kosten al door het Rijk zelf worden gedekt (zie GS besluit 3 november 2009 Aanpassing bestuursovereenkomst ILG 2007-2013).
[3] In vergelijking met de cijfers in de Midterm Review (MTR) is dat afgerond 1 mln. lager. Reden hiervoor is dat voor de Westelijke Veenweiden de regeling voor agrariërs in gebieden met natuurlijke handicaps is stopgezet voor aanvragen die niet gekoppeld zijn aan agrarisch natuurbeheer.
[4] De bijdrage van waterschappen voor verdrogingsbestrijding (zie 2) zijn opgeteld bij de inschattingen van de MTR.

Verdeling per thema

Onderstaand zijn de middelen van de Bestuursovereenkomst ILG weergegeven per thema. In paragraaf 4.2 wordt in meer detail ingegaan op de daadwerkelijke bestedingen tot maart 2011 en de verdeling per thema van alle financiële bronnen

Grafiek 2 Verdeling per thema (in mln.)

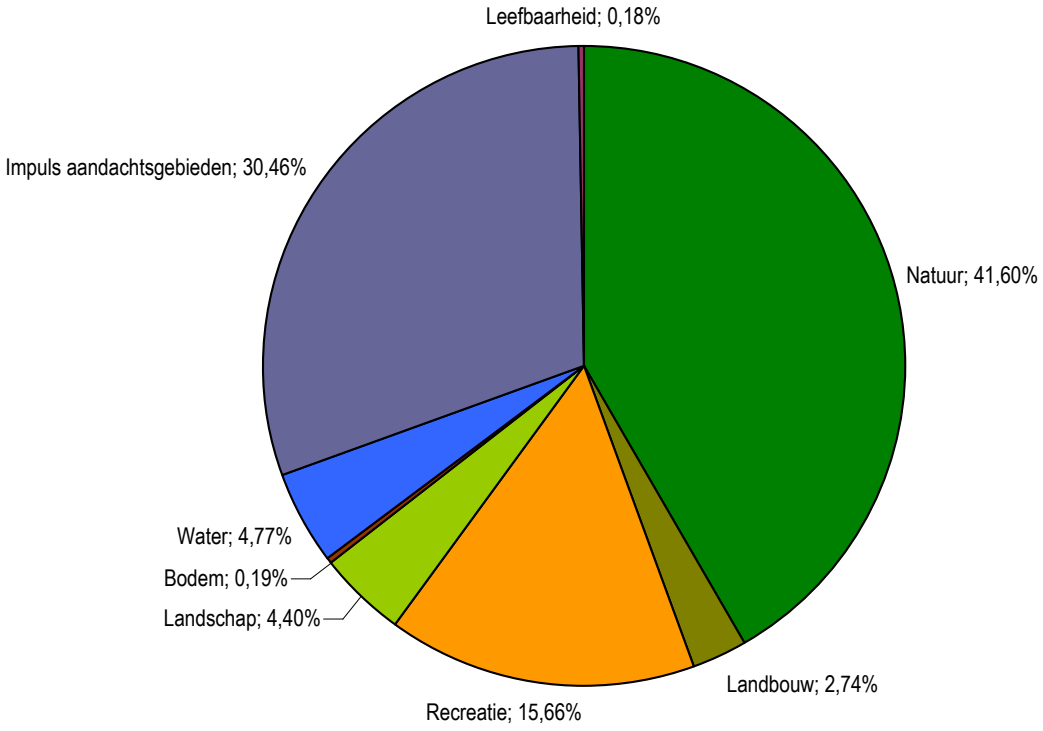

3.6 Ontwikkelingen oktober 2010 - maart 2011

Gedurende de looptijd van het programma AVP zijn verschillende ontwikkelingen van invloed geweest.

Bezuinigingen van het Rijk
Het AVP-programma is in 2010 vrij abrupt in een ander vaarwater terecht gekomen. Zoals ook aangegeven in de Midterm review (MTR), was het AVP-programma juist de laatste jaren goed op stoom gekomen. Met aantreden van het kabinet Rutte is er een bezuiniging aangekondigd op het ILG-programma. Als gevolg daarvan heeft het Rijk in oktober 2010 een stop uitgevaardigd op het aangaan van nieuwe verplichtingen op de Bestuursovereenkomst. Besteding van rijksgeld kan sindsdien alleen nog op basis van verplichtingen die voor 20 oktober 2010 juridisch zijn vastgelegd. Concreet gaat het bij de stop om bezuinigingen in de EHS, beëindiging van investeringen in Robuuste Verbindingszones (RVZ) en Recreatie om de Stad (RodS), en om een algemene korting op de budgetten. Hierdoor is in de gebieden direct stagnatie van projecten opgetreden.

Ten aanzien van de resterende toegezegde coalitiemiddelen, leek in oktober 2010 de toegezegde € 63,0 mln, van het vorige college vrijwel geprogrammeerd. Uiteindelijk zijn in de periode tot maart 2011 de totale bestedingen tweewekelijks gemonitord zodat op 1 maart 2011 er precies voor het toegezegde bedrag projecten werden verplicht en daarmee overprogrammering voorkomen. Zodoende zijn er nog een flink aantal projecten (met financiering uit toegezegde coalitiemiddelen) tussen het najaar 2010 en voorjaar 2011 ingediend.

Project ingediend tussen najaar 2010-voorjaar 2011: 1e Fase restauratie Fort aan de Buursteeg

Fort aan de Buursteeg, onderdeel van de Grebbelinie wordt momenteel hersteld en heringericht. De eerste fase wordt voor € 0,2 mln gefinancierd uit de coalitiemiddelen naast bijdragen uit Europa (POP-middelen: € 0,4 mln), de gemeente Veenendaal (€ 0,25 mln) en de provinciale afdeling ECM (€ 0,2 mln). In de eerste fase vindt onderzoek plaats en wordt een ontwerp gemaakt om te komen tot de daadwerkelijke realisatie. In deze fase wordt bijvoorbeeld de bodem nader onderzocht op de aanwezigheid van explosieven.

Het fort aan de Buursteeg bij Veenendaal vormt het belangrijkste aarden verdedigingswerk binnen de Grebbelinie. De spoorlijn Arnhem-Utrecht snijdt dit object in tweeën. Het fort wordt ontwikkeld tot het belangrijkste bezoekerscentrum voor zowel de Grebbelinie als de Gelderse Vallei. Om die reden zijn de provincie Gelderland en de gemeente Ede gevraagd te participeren in de cofinanciering. Op korte termijn zal de restauratie van de oorspronkelijke profielen en grachten van het fort ter hand worden genomen. Separaat daaraan wordt gezocht naar een private exploitant die bezoekerscentrum en horeca gaat exploiteren; met het oog daarop is een ambitieus landschapsplan ontwikkeld, waarbij het bezoekerscentrum boven de spoorlijn wordt gesitueerd, daarmee een brug vormend tussen de twee delen van het fort. Het noordelijk deel van het fort (voormalige Camping de Batterijen) is eigendom van de provincie; het zuidelijk deel behoort toe aan Staatsbosbeheer.

Akkoord van Utrecht
In verband met de genoemde ontwikkelingen hebben de provincie Utrecht en de gebiedspartners het Akkoord van Utrecht (AvU) vastgesteld. Met dit akkoord heeft de provincie voorgesorteerd op de aanleg en inrichting van een afgeslankte EHS.. De lopende onderhandelingen met het Rijk moeten uitwijzen wat dit zal opleveren (zie verder onder hoofstuk 4.1.2 Natuur). In aanvulling daarop wordt momenteel ook verkend hoe verder moet worden gegaan met de resterende RodS opgave.

Coalitieakkoord
Na de Statenverkiezingen van maart 2011presenteerde de nieuwe coalitie op 1 april 2011 het coalitieakkoord "focus, vertrouwen, oplossingsgericht". Hierin stelt het college dat de provincie zich blijvend wil inzetten voor de aanpak van de problematiek in het landelijk gebied en daarvoor eveneens middelen ter beschikking wil stellen. Concreet gaat het hier om € 26,0 miljoen. Wel wordt ook nadrukkelijk gewezen op de mogelijkheden om het AVP deels te realiseren met (financiering uit) de markt bijvoorbeeld via zogenaamde arrangementen. De beleidskeuzes in het Akkoord van Utrecht zijn eveneens integraal in het coalitieakkoord overgenomen. Het beschikbaar gestelde provinciale budget voor AVP (€ 26,0 mln vs € 63,0 mln) is ten opzichte van de afgelopen coalitieperiode tot circa 1/3^{e} deel ingekrompen.

Aansluitend hierop is afdeling ILG gestart met het maken van een nieuw AVP kaderdocument. Daarbij wordt vooralsnog noodgedwongen rekening gehouden met onzekere Rijksmiddelen; bovenop de provinciale € 26,0 mln. Daardoor is er maar beperkt ruimte voor nieuwe opgave. Dit noopt tot het maken van keuzes en eveneens tot een nieuwe opzet van de AVP-organisatie. Pas nadat er finale duidelijkheid is over de lopende onderhandelingen met het Rijk is een exacte invulling mogelijk van de geschetste contouren in het nieuwe kaderdocument.

4. Resultaten op thema's

4.1 Inhoud

Onderstaand worden de resultaten per te onderscheiden thema's besproken. Allereerst wordt ingegaan op het grondbeleid, aankoop van grond ligt immers ten grondslag aan de realisatie van veel andere thema's. Vervolgens worden de thema's besproken die zijn samengevat onder de noemer verbinden van (nieuwe) natuurgebieden. Het gaat hierbij om het thema natuur (grotendeels bestaande uit aankoop, inrichting en beheer van de Ecologische Hoofdstructuur) en het thema water (zowel verdrogingbestrijding als waterkwaliteitsverbetering). Hieropvolgend worden de thema's landschap en cultuurhistorie besproken. Daarna worden de thema's behandeld die samengevat zijn onder de noemer sociaal economische vitalisering, het betreft respectievelijk landbouw, leefbaarheid en recreatie. Ten slotte volgt het 'verzamel'-thema impuls aandachtsgebieden: reconstructie zandgebieden en Nota Ruimte-projecten (programma Westelijke Veenweiden en Nieuwe Hollandse Waterlinie).

4.1.1 Grondbeleid

Zoals in het vorige hoofdstuk is aangegeven, heeft de provincie Utrecht sinds 2007 de verantwoordelijkheid voor het verwerven van gronden voor de Ecologische Hoofdstructuur en Recreatie om de Stad. Het Bureau Beheer Landbouwgronden van DLG is belast met deze aankopen en beheert de gronden tot ze zijn ingericht of geruild. Uiteindelijk worden de gronden gelegen in de EHS doorgeleverd aan de natuurbeherende organisaties. De taakstellingen voor grondverwerving zijn opgenomen in de gebiedsprogramma's AVP. In het Strategisch Grondplan (2008) is een set van maatregelen ('een gereedschapskist') opgenomen waarmee de Provincie haar gronddoelen realiseert.

De grondverwerving liep de eerste jaren achter op de taakstelling. Daarom is besloten tot een actiever grondbeleid en is aanvullend instrumentarium ontwikkeld:

- In 2009 is hiertoe het Revolverend Fonds ingesteld, simpel gezegd een grote financiële buffer waaruit ruilgronden kunnen worden voorgefinancierd en de grondmobiliteit in het landelijk gebied wordt vergroot. Opbrengsten uit verkoop van (eerder) aangekochte gronden vloeien na verloop van tijd weer terug in dit fonds. Het mandaat voor de grondverwerving ligt bij de gedeputeerde Landelijk Gebied.
- Ook zijn op basis van het Strategisch Grondplan 'Prioritaire gebieden voor grondverwerving' aangewezen. Prioritaire gebieden zijn gebieden die essentieel zijn voor de realisatie van de EHS en RodS. Voor deze gebieden geldt dat gronden en opstallen op vrijwillige basis kunnen worden verworven op basis van 'schadeloosstelling'. In dat geval kan de provincie in het uiterste geval vervolgens overgaan tot onteigening van gronden, tot een maximum van 10 % van de EHS-opgave in het betreffende AVP gebied. Daar dient dan wel een inpassingplan of bestemmingsplan (Wro) aan ten grondslag te liggen.
- Om ook de Gebiedscommissies AVP een actiever grondbeleid te laten voeren, is in 2010 ook nog het Handelingskader Grond uit 2007 herzien en het Handelingskader Onroerend Goed vastgesteld. Op basis van, door de provincie geaccordeerde, Grondstrategieplannen en binnen een afgesproken mandaat zijn de Gebiedscommissies sindsdien bevoegd om beslissingen te nemen over aan- en verkopen door Bureau Beheer Landbouwgronden.

Met deze aanpassingen hebben we kunnen bijsturen en is de grondverwerving succesvoller verlopen.

In de hierna volgende paragrafen zal bij de behandeling van de verschillende thema's regelmatig worden teruggegrepen op de grondverwerving en de beschikbare instrumenten. De ervaring leert namelijk dat grondverwerving een cruciale factor is voor het behalen van de beoogde doelen.

4.1.2 Natuur

Het meest omvattende AVP onderdeel is het thema natuur, dit zowel in financieel opzicht als in opzicht van de gestelde doelstellingen. Voor dit thema is maar liefst € 168,2 mln rijks- en € 6,1 mln coalitiemiddelen beschikbaar. De versterking en ontwikkeling van de ecologische hoofdstructuur (EHS) staat daarbij centraal - een enorme klus waar hard aan getrokken wordt. Grofweg zijn daarbij de maatregelen in te delen in (grond)verwerving, inrichting en beheer van bestaande en nieuwe natuur, en het oplossen van knelpunten in robuuste verbindingen. Daarnaast spelen nog enkele kleinere beleidsvelden zoals soortenbescherming.

Voortgang (grond)verwerving
Met het Rijk zijn over de periode 2007-2013 afspraken gemaakt over 1.500 ha die Utrecht moet verwerven in de ILG-periode om nieuwe natuur te realiseren. Daarnaast heeft DLG ongeveer 1.000 ha ruilgrond aan de provincie overgedragen (deels om direct in natuur om te zetten, deels om te ruilen tegen gronden om natuur te maken) die reeds voor de ILG periode in bezit waren. In totaal heeft de provincie als taakstelling de bovengenoemde 1.500 ha en een deel van de ruilgrond (i.c. 672 ha) gezamenlijk ruim 2.100 ha als doelstelling gekregen.

In de afgelopen collegeperiode is er totaal 1.160 ha grond voor nieuwe natuur verworven waarvan 725 ha als nieuwe natuur ingericht kan worden en 435 ha ruilgrond betreft. De ruilgrond is deels weer gebruikt voor de realisatie van nieuwe natuur, het restant dient later nog op een goede plaats geruild te worden.

Naast verwervingen gericht op het ontwikkelen van nieuwe natuurgebieden, is er ook 458 ha bestaande natuur verworven (380 ha vliegbasis Soesterberg en 78 ha Landgoed de Paltz). Met deze aankopen komt het doel om één groot aaneengesloten natuurgebied op de Heuvelrug te creëren ineens een grote stap dichterbij.

Verwerving nieuwe natuur: Groot Wilnis Vinkeveen

In november 2010 heeft de provincie ruim 27 ha cultuurgrond met gebouwen (melkveebedrijf) in Vinkeveen verworven. De aangekochte gronden worden ingezet voor het gebiedsproces Groot Wilnis Vinkeveen. Ze zijn deels begrensd als nieuwe natuur in het natuurgebiedsplan en worden ingezet bij landbouwstructuurversterking. Voor het convenant Groot Wilnis Vinkeveen is een kaart gemaakt waarop staat waar natuur en waterdoelen worden gerealiseerd. De aangekochte gronden liggen binnen het zoekgebied voor nieuwe natuur en binnen een peilvak dat in de toekomst een verminderende drooglegging behoeft om bodemdaling tegen te gaan. Deze aankoop is een belangrijke stap in het realiseren van de doelen van het gebiedsconvenant Groot Wilnis Vinkeveen.

Verwerving bestaande natuur: vliegbasis Soesterberg

Op 12 juni 2009 heeft de provincie vliegbasis Soesterberg aangekocht. Landingsbanen, kerosineopslagplaatsen, shelters en hangars blijven als militair erfgoed bewaard. De huidige vliegbasis beslaat ruim 500 hectare, een terrein zo groot als ruim duizend voetbalvelden. 120 Hectare blijft in bezit van Defensie, 380 hectare wordt grotendeels 'teruggegeven' aan de natuur.

Een belangrijke factor in de voortgang van de grondverwerving zijn de grondkosten/ha. De normkosten bedragen € 40.000/ha, maar de werkelijke kosten (inclusief de voorbereidingskosten) bedragen in de praktijk zo'n € 88.000/ha. Dit probleem was al bekend bij de start van de ILG-periode en is aangekaart bij het Rijk in het kader van de MTR in 2010. Er is echter tot op heden nog geen oplossing voor gevonden. Door de te lage normkosten is het ondoenlijk met de beschikbare middelen de totale doelstelling te behalen.

Een andere belangrijke factor voor succes is draagvlak onder grondeigenaren, veelal agrariërs. Agrariërs kunnen zich tegen natuurplannen keren als deze de eigen bedrijfsvoering belemmeren of zelfs leiden tot beëindiging van het bedrijf op termijn. Door een meer integrale aanpak van de gebiedsproblematiek en door nauwere samenwerking met agrariërs zijn er successen geboekt met de convenanten Groot Wilnis Vinkeveen,, Den Treek, Groene Agenda en De Boom. Deze convenanten vormen de basis voor integrale realisatie van natuur, landbouw, water, recreatie en aanvullende doelen (waaronder vaak landbouw).

Inmiddels heeft het Rijk met het gereedkomen van de MTR geen verhoging van de normkosten toegezegd. Het kabinet Rutte wil zelfs de EHS-uitgaven verminderen. In verband daarmee hebben de belangrijkste partijen binnen de provincie in juni 2011 een EHS-akkoord gesloten (het Akkoord van Utrecht), waarmee ze tot 2018 de realisatie van 1.500 ha nieuwe natuur (de zogenaamde categorie 1) willen zeker stellen. Aanvullend op deze 1500 ha. is met het AvU afgesproken dat 3.000 ha grond die nu in de EHS ligt wordt aangewezen als 'groene contour' (de zogenaamde categorie 2) waar EHS op vrijwillige basis (door inzet van aanvullende arrangementen of aanvullende financiering) kan worden gerealiseerd. Voor de gebieden in deze groene contour gelden geen aanvullende planologische beperkingen ~~voro~~voor de landbouw. De lopende onderhandelingen met het Rijk moeten uitwijzen wat dit zal opleveren. Een aandachtspunt is wel dat met het sluiten van het Akkoord van Utrecht de EHS doelstelling in de provincie Utrecht aanzienlijk is bijgesteld.

Voortgang inrichting

In de bestuursovereenkomst is afgesproken dat er ruim 1.900 ha nieuwe natuur wordt ingericht. Hiervoor is € 19,5 mln beschikbaar. In totaal is de inrichting van 260 ha (bijna 15 % van de opgave) nieuwe natuur in uitvoering waaraan € 15,5 mln (ruim 80% van de beschikbare middelen) is besteed. Deze cijfers duiden op een groot struikelblok: te lage normkosten. De normkosten voor de inrichting variëren tussen de € 9.600 en € 23.000/ha afhankelijk van het type inrichtingsmaatregelen. De werkelijke kosten liggen echter veel hoger, zo kost natte natuur € 60.000/ha. De verwachting is dat

met een aantal grote inrichtingsprojecten in de planning, het budget aan het eind van de ILG-periode besteed is, zonder dat de totale opgave is behaald.
Andere oorzaken voor de lage snelheid van inrichting zijn de geringe grondmobiliteit (zie hierboven) of noodgedwongen uitstel van inrichtingsmaatregelen, omdat er onvoldoende aaneengesloten percelen zijn verworven voor een effectieve en efficiënte inrichting.

Voortgang beheer
Voor het beheer van bestaande en nieuwe natuur is € 63,7 mln beschikbaar in de bestuursovereenkomst. Aan deze doelen is t/m 2011 ca € 30 mln besteed.
Bij beheer worden verschillende categorieën onderscheiden:

- particulier natuurbeheer (functiewijziging). De doelstelling is het door particulieren realiseren van 2.181 ha nieuwe natuur (naast de bovengenoemde door de provincie te realiseren nieuwe natuur). Tot nu toe is er 630 ha gerealiseerd: vooral bij landgoedeigenaren (veelal via convenanten) Utrechtse Heuvelrug, Gelderse Vallei en Langbroekerweteringgebied. Vanwege de lage normbedragen voor functiewijziging is de prestatie sterk afwijkend van het beoogde resultaat.
- beheer voor natuur overgedragen aan natuurbeherende organisaties (PSN). Op dit moment hebben we meer hectares (12.054 ha) in beheer overgedragen dan met de bestuursovereenkomst afgesproken (9.977 ha). Dit komt door het beheer van extra landschapselementen en bestaande natuurgebieden.
- agrarisch natuurbeheer (PSAN, vaak weidevogelbeheer). Van de oorspronkelijke taakstelling van 4.451 ha is tot nu toe 3.833 ha gerealiseerd.
- handicap gebieden voor het behoud van veenweidegebieden. De prestatie is gericht op 8.734 ha en is afgesproken voor de jaren 2007 en 2008. Het volledige budget is besteed en de prestatie is ruimschoots gehaald (11.863 ha).

Op 20 april 2009 heeft PS het nieuwe subsidiestelsel natuur- en landschapsbeheer vastgesteld ter vervanging van de bestaande SAN- en SN-regelingen. Met dit subsidiestelsel heeft een vereenvoudiging plaatsgevonden van de subsidieregelingen, is de mogelijkheid van collectief weidevogelbeheer ontwikkeld en wordt de mogelijkheid geboden voor eigen regionaal maatwerk. In de vorm van drie pilots verkent de provincie de mogelijkheid voor dit regionaal maatwerk. De vergoedingen in de nieuwe regeling zijn hoger dan in de oude regelingen en daarom is er maar zeer beperkte ruimte voor groei in hectares.

Knelpunten Robuuste verbindingszones opheffen
In de bestuursovereenkomst staat één concreet doel: het oplossen van het knelpunt in de robuuste verbinding bij het Amsterdam Rijnkanaal ter hoogte van Nieuwersluis. Hiervoor was € 4,5 mln beschikbaar. De provincie en Rijkswaterstaat zijn in 2009 gestart met de gezamenlijke voorbereiding van deze ecopassage. In 2010 is een voorkeursvariant uitgewerkt (Voorlopig Ontwerp), die door Rijkswaterstaat en provincie gezamenlijk als uit te voeren variant is vastgesteld. Als gevolg van het Regeerakkoord, waarin de robuuste verbindingszones door het rijk zijn geschrapt, is de verdere voorbereiding van de uitvoering aangehouden.

Verbeteren milieukwaliteit
Het gaat bij de natuurdoelen niet alleen om het vergroten van het areaal, maar ook om het verbeteren van de kwaliteit van de EHS-, VHR - (Vogel- en habitatrichtlijn) en Natura 2000 gebieden. Daarbij is er aandacht voor de vochttoestand, zuurgraad en zuurdepositie, voedselrijkdom en waterkwaliteit. Het totale budget is 29,4 miljoen euro. Tot en met eind 2010 is bijna 35% van het budget besteed.
Een belangrijk onderdeel is de verdrogingsbestrijding, (zie paragraaf water.) Verder zijn er maatregelen tegen verzuring en vermesting. Hiervoor is onder andere gestart met de realisatie van twee rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI).

Nationale parken
In de bestuursovereenkomst is afgesproken dat we zeven jaarplannen uitvoeren voor het Nationale park Utrechtse Heuvelrug, ook hier lijkt stopzetting van de financiering door het rijk aan de orde. In de afgelopen collegeperiode zijn er in het Nationaal Park diverse projecten uitgevoerd: Ecopassage bij Plantage Willem III tussen Rhenen en Elst, Groene Entrees; Amerongen, Let de Stigterpad (fietspad) en diverse wandelroutes.

Nationaal park: aanleg ecoduct Plantage Willem III
Het ecoduct Plantage Willem III (onder de N225 ter hoogte van Elst) is in mei 2008 officieel geopend. Afgezien van de houten schermen merkt de automobilist weinig van de ecopassage: de weg is op hetzelfde niveau blijven liggen. Er is een onderdoorgang gecreëerd door over een lengte van zo'n 80 meter grond onder de Rijksstraatweg weg te halen. Landschappelijk veel minder opvallend, en goedkoper dan de bouw van een ecoduct, waarbij het wild over de weg heen moet. Het lawaai van de auto's dringt nauwelijks door tot onder de weg. Met dit soort verbindingen wordt de Ecologische Hoofdstructuur vorm gegeven. De Utrechtse Heuvelrug als een aaneengesloten gebied, waar dieren, en in hun kielzog de planten, van het ene naar het andere voedsel- of schuilgebied kunnen trekken. Bij deze ecopassage gaat het om een ongestoorde doorgang voor padden, konijnen, hazen en egels, maar ook groot wild als reeën, damherten en mogelijk dassen. Ook de runderen en paarden die de Plantage Willem III begrazen zullen de doorgang gebruiken.

Soortenbescherming
Soortenbescherming krijgt gestalte via de zogeheten leefgebiedenbenadering, die is vastgesteld door het Rijk. Hiervoor is € 1,6 mln beschikbaar, waarvan inmiddels € 0,6 mln is besteed.
Er zijn tot nu toe 15 projecten ingediend, waarvan het Rijk er 14 heeft gehonoreerd.

4.1.3 Water

Binnen AVP wordt bij het thema water gewerkt aan voldoende en schoon water. Vanuit het Rijk is hiervoor € 6,4 mln en vanuit de Provincie € 0,6 mln beschikbaar gesteld. Het thema omvat twee operationele doelen: waterkwantiteit en –kwaliteit:

- **Bij waterkwantiteit gaat het om: het hebben van de juiste hoeveelheid water op het juiste moment op de juiste plaats voor een vooraf bepaald gebruik;**
- **Bij waterkwaliteit gaat het om het bereiken van een goede ecologische en chemische kwaliteit.**

In de praktijk worden deze maatregelen zoveel mogelijk gezamenlijk aangepakt. Voor de financiering van de maatregelen zijn, naast de beschikbare rijksmiddelen uit de bestuursovereenkomst, vanaf 2008 nog extra synergiegelden toegevoegd. Deze gelden zijn bestemd voor zogeheten Kaderrichtlijn Water (KRW) maatregelen die aanknopingspunten bieden voor synergie; veelal zowel op het vlak van waterkwaliteit als op het vlak van waterkwantiteit. Denk daarbij aan beekherstel, inrichten natuurvriendelijke oevers, aanleg ecologische verbindingszones en vispassages en de aanpak van overstorten.

Voortgang
Sinds de start van het AVP zijn diverse projecten samen met de waterschappen en terreinbeheerders uitgevoerd. Zo is in de Gelderse Vallei met Waterschap Vallei en Eem in 2006 een Waterovereenkomst gesloten over de uitvoering en financiering van waterthema's en is in 2008 met alle waterschappen en alle andere betrokken Utrechtse partners het convenant verdrogingbestrijding TOP-gebieden gesloten.
Op het gebied van waterkwantiteit zijn ondermeer uitgevoerd: het opnemen van waterberging-gebieden in ruimtelijk beleid en het opstellen en uitvoeren van maatregelpakketten voor TOP- en SUBTOP-gebieden (deze laatste maatregelen hebben betrekking op zowel waterkwantiteit als waterkwaliteit).

De kwaliteit van de natuur wordt in belangrijke mate beïnvloed door de waterhuishouding. Verdrogingbestrijding gaat over het optimaliseren van de waterhuishouding ten behoeve van natuur (zie ook paragraaf 4.1.2 Natuur). Het is daarmee een onmisbare schakel in het realiseren van de gewenste natuurkwaliteit. In veel gebieden, zoals Bethunepolder, Kolland, Overlangbroek, Binnenveld en Schoolsteegbosjes, zijn veelal door de Provincie (afdeling BEW) en een enkele keer door programmabureaus, gebiedsprocessen gestart om ambities, wensen en mogelijkheden in beeld te krijgen. Om maatregelen tegen verdroging uit te kunnen voeren, speelt in verschillende gebieden een extra grondverwervingsopgave, naast de grondverwerving van de natuurgebieden. Hierdoor treedt in de praktijk vertraging op. Verdrogingbestrijding wordt zo veel mogelijk integraal in een gebiedsproces opgepakt. Dit impliceert het risico op vertraging als uitvoering van andere maatregelen in het gebied belemmeringen ondervinden. Een heldere prioritering van de aanpak verdrogingbestrijding, op basis van ecologische belang, maar ook effect en snelheid van realisering, is daarom in de komende periode van belang.

Verdrogingbestrijding: herstel watergangen en natuurwaarden Zuylestein

Dit project beoogt de terugkeer van de oorspronkelijke kwelgebonden flora en fauna van de watergangen in het bosgebied van landgoed Zuylestein in Leersum. Daartoe worden de sloten, greppels en het Grand Canal tot op de oorspronkelijke diepte open gemaakt. Door het schoonmaken vullen ze zich met schoon grond- en regenwater in de nattere delen van het jaar en hierdoor kan de oorspronkelijke kwelafhankelijke flora en fauna weer tot ontwikkeling komen.

Op het gebied van waterkwaliteit zijn effect- en brongerichte maatregelen uitgevoerd tegen verzuring en vermesting. Hiervoor is onder andere gestart met de realisatie van twee (extra zuiveringstrappen in) rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) en is gewerkt aan de uitvoering van het door Waterschap Vallei en Eem opgestelde Actieprogramma Diffuse Bronnen. Andere projecten zijn betaald uit synergiegelden. Daarbij gaat het om de aanleg van natuurvriendelijke oevers en beekherstelprojecten: EVZ's Gelderse Vallei Utrecht, sanering riooloverstorten EVZ Veenendaal, De Schammer, baggeren Wielen en Waaien Eemland, natuurontwikkeling/waterberging Grecht, duurzame inrichting Kromme Rijn en herinrichting Ouwenaar-Haarrijn. Bij het merendeel van de bovengenoemde synergieprojecten is of was het noodzakelijk om grond te verwerven. Dit bleek de bepalende factor voor de voortgang. Omdat pas tijdens de looptijd van AVP 2007-2011 de KRW-doelen zijn vastgesteld, konden deze daarin niet meer worden opgenomen. De bedoeling was de KRW-doelen volwaardig mee te nemen in een volgend AVP. De komende periode is het daarom van belang om realisatie van de doelen van de KRW structureel aandacht te geven.

Waterkwaliteit: aanleg 4e trap RWZI Veenendaal

Om te voldoen aan de eisen voor waterkwaliteit die de Europese Kader Richtlijn Water stelt, zijn diverse rioolwaterzuiveringinstallaties (RWZI's) genoodzaakt de huidige zuiveringstechnieken te verbeteren. Waterschap Vallei en Eem heeft in 2010 een nabehandelinginstallatie laten bouwen op de RWZI Veenendaal. Voor deze vierde zuiveringtrap is een innovatieve oplossing ontwikkeld die leidt tot een ver verbeterde zuiveringsgraad van het water: het FlexFilter. Waterschap Vallei & Eem heeft de primeur van deze gepatenteerde techniek.

4.1.4 Landschap en cultuurhistorie

Landschap en cultuurhistorie zijn veelal onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zo is het heide landschap op de Heuvelrug niet los te zien van de oude landbouwpraktijken en zijn de forten van de waterlinie ingebed in vlakke weidse gebieden die zicht geven op de vijand. Het AVP programma telt dan ook tal van projecten waar deze beide thema's integraal aan bod komen. Deze projecten onderstrepen tevens het bijzondere en waardevolle verleden van Utrecht wat waard is te worden behouden en gekoesterd. Belangrijke noemers waarbinnen dit streven gestalte krijgt worden hieronder behandeld zoals de nationale landschappen en de linies.

Nationale landschappen
Utrecht telt vijf nationale landschappen: De Stelling van Amsterdam, Het Groene Hart, Arkenheem - Eemland , Nieuwe Hollandse Waterlinie en Rivierengebied. Hiervoor was bij aanvang van de ILG periode ongeveer 15 mln aan rijks- en provinciale middelen beschikbaar. Binnen elk landschap zijn tal van projecten opgestart die inhaken op de specifieke kwaliteiten van het gebied.
Zo kent het Groene Hart een breed palet van projecten: van picknickplaatsen tot restauratie van de Stelling van Amsterdam, van festivals tot een uitkijktoren om het Groene Hart echt te beleven. Landschap en cultuurhistorie blijken hier een belangrijke motor voor projecten en betrokkenheid. Dit geldt ook voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie waar niet alleen tot de verbeelding sprekende restauraties van forten worden uitgevoerd - zoals in Abcoude of bij Lunetten - maar waar ook omliggende natuurwaarden worden versterkt zoals bij Fort Vechten of recreatieve ontsluitingen ter hand worden genomen. Een vergelijkbaar beeld dient zich aan in Arkemheen-Eemland waar de afgelopen jaren met succes projecten zijn uitgevoerd op het gebied van landschap, cultuurhistorie, landbouw, recreatie en toerisme zoals het herstellen van wielen en waaien in het gebied, aanleg van fiets- en wandelpaden en toeristische informatiepunten. De projectenlijsten van de resterende Utrechtse nationale landschappen bevestigen dit beeld en laten tevens zien dat er flink wat cofinanciering is binnengehaald. Zo is er voor dit thema tot dusver in totaal € 11,1 mln aan cofinanciering gerealiseerd, meer dan verwacht.
Het regeringsbesluit om de Nationale landschappen te laten vervallen (met schrappen van bijbehorende financiering) zal grote gevolgen voor dit thema hebben.

Cultuurhistorie: Restauratie Fort bij Abcoude
Het Fort bij Abcoude is één van de Utrechtse forten in de Stelling van Amsterdam. Het fort is van grote cultuurhistorische waarde en bezit waardevolle natuur die op en rond het fort is ontstaan. Grootschalige restauratie zal deze waarden behouden en versterken en er worden de functies recreatie en educatie aan toegevoegd. De afgelopen jaren zijn al restauratiewerkzaamheden uitgevoerd aan onder andere de toegangsbrug en is er een uitkijkpunt gemaakt. Vorig jaar is gestart met grootscheepse restauratie van muren en daken en de aanleg van een tweede toegangsbrug. De werkzaamheden worden uitgevoerd door Stichting Herstelling, waardoor kansarme jongeren belangrijke werkervaring op doen. Als de restauratie is afgerond, wordt het fort opengesteld voor de recreant en doet het fort dienst als educatiecentrum. Ook vinden verschillende verenigingen hier onderdak.

Cultuurhistorie: Diefdijk
Langs de Diefdijk bij Everdingen is het bovengronds elektriciteitsnet met houten masten een zeer karakteristiek element in het Hollandse landschap. Dergelijke masten kwamen algemeen voor, maar zijn inmiddels vrijwel overal verdwenen. In 2010 is gestart met de restauratie van dit bovengrondse elektriciteitsnet. Hiermee wordt het historische beeld behouden in het landschap.

En verder
Naast de genoemde nationale landschappen omvat het AVP programma tal van andere projecten op het gebied van landschap en cultuurhistorie, zoals 'Versterking van de groenstructuur Stichtse Lustwarande', De Grebbelinie, projecten met handboeken voor erfbeplanting, herstelplannen van oude bossen zoals het Baarnse Bos et cetera. Vermeldenswaard is tenslotte AVP-gebied De Utrechtse Waarden. Daar is het gebiedsprogramma een logisch vervolg op het oorspronkelijke Landschaps Ontwikkelings -Plan de Groene Driehoek van 2005. Speerpunt is het behouden en versterken van de leefbaarheid, plattelandsontwikkeling en de bijzondere kwaliteit van landschap en cultuurhistorie. De belangstelling in het gebied voor dergelijke projecten is hoog en de uitvoering ervan is dan ook voorspoedig verlopen. Dit kwam mede doordat het programma is opgebouwd op de fundamenten van het oude LEADER programma Weidse Veenweiden dat al voor de komst van AVP bestond.

Landschap en cultuurhistorie: Grote Kom in het Baarnse Bos
Het Baarnse Bos is een goed verborgen geheim: als voormalige 'overtuin' van Paleis Soestdijk kent het bos een rijke geschiedenis. Er zijn nog veel bijzondere historische elementen aanwezig die als verborgen parels in het bos liggen. Na een historische inventarisatie ligt er een herstelplan om het bos weer de allure van weleer te geven. Het herstellen van de Grote Kom, de verdiept liggende waterpartij, is hier de eerste stap in.

4.1.5 Landbouw

Binnen AVP wordt bij het thema landbouw gewerkt aan het verbeteren van de ruimtelijke structuur van de grondgebonden landbouw en aan de uitvoering tien pilots op het gebied van duurzaam ondernemen. Voor dit thema is € 7,3 mln. rijksmiddelen en € 2,8 mln. coalitiemiddelen beschikbaar.

Verbeteren ruimtelijke structuur
Verbetering van de ruimtelijke structuur gebeurt door het vergroten en het verbeteren van landbouwkavels ondermeer door wettelijke herverkaveling en met vrijwillige kavelruil. Voor de stimulering van vrijwillige kavelruil hebben de programmabureaus in totaal vier kavelruilcoördinatoren ingehuurd die in het veld de wensen en behoeften van agrariërs inventariseren.

Kavelruil: Project kavelruil Modderbeek

Met kavelruil kan snel en eenvoudig grond geruild worden. Een groot deel van de kosten die bij de grondruil komen kijken wordt gesubsidieerd. Een belangrijk kenmerk van kavelruil is dat alles vrijwillig is. Voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers langs de Modderbeek is agrarische grond nodig. In opdracht van het programmabureau overlegt een kavelruilcoördinator met betrokken agrariërs en gaat een kavelruilovereenkomst aan. In zo'n kavelruilovereenkomst staat vermeld welke grond iedereen inbrengt, welke grond de deelnemer daarvoor terugkrijgt en hoeveel hij of zij daarvoor moet bijbetalen of moet ontvangen. De gronden worden doorgeleverd aan het waterschap die vervolgens de oevers kan aanleggen.

In de oorspronkelijke bestuursovereenkomst is afgesproken dat de provincie in totaal 8.863 hectare wordt aangepakt. De definitie voor landbouwstructuurversterking is echter in 2009 veranderd. Als gevolg daarvan zal naar verwachting het aantal te realiseren hectares dalen. Eind 2009 is berekend dat de landbouwstructuur op 1.950 ha (verspreid over de hele provincie) verbeterd is, oftewel 22% van de oorspronkelijke doelstelling.

Duurzaam ondernemen
Daarnaast is in de bestuursovereenkomst afgesproken dat we tien pilots uitvoeren op het gebied van duurzaam ondernemen. Het doel daarbij is dat de landbouw duurzaam gebruik maakt van bodem, water, lucht en overige natuurlijke hulpbronnen. De provincie is al voor 2007 gestart met de pilot duurzaam bodembeheer in de Gelderse Vallei die in 2009 succesvol is afgerond. We werken nu aan een vervolg tot 2013 en aan een verbreding naar de veen- en kleigebieden. Het beschikbare budget bedraagt 1,7 miljoen euro (50% rijk, 50% provincie).

Naast de afspraken met het Rijk worden ook pilot-studies en studiegroepen op het gebied van duurzaam ondernemen uitgevoerd met collegemiddelen. In de loop van 2011 wordt bijvoorbeeld gestart met het project duurzame erfinrichting in de Venen. Een aantal studies en pilotprojecten zijn in 2010 afgerond. Pilot Partnergewas, een project gericht op het verkrijgen van inzicht in praktische mogelijkheden van doorzaai in het veenweidegebied in de Provincie Utrecht (vermindering uitspoeling nitraat, vermindering bodemdaling) en verkenning melkveehouderij in combinatie met natuurbeheer in de Venen zijn voorbeelden van twee afgeronde projecten.

Pilot-studie duurzaam ondernemen: partnergewas

Het project Partnergewas heeft in 2009 twee demovelden aangelegd op de veengrond bij Utrecht. Hier is mais direct in de graszode gezaaid. Op Proefboerderij Zegveld gebeurde dit op de gangbare manier, bij biologisch veehouder Joost Samsom in Wilnis zonder bespuitingen. Direct in de grasmat zaaien van mais op veen lijkt wat betreft de opbrengst potentie te hebben. Voorwaarde is wel dat het gras gesneden of gekeerd wordt om de concurrentie met de mais uit te schakelen.

4.1.6 Leefbaarheid

Met het thema leefbaarheid wordt binnen het AVP een impuls gegeven aan de vitaliteit van het platteland. Dat wil zeggen een platteland met een gezonde economische en sociale basis, waarbij beschikbare voorzieningen zijn afgestemd op de behoefte van bewoners en gebruikers. Voor dit thema zijn € 0,8 mln rijksmiddelen en € 1,5 mln coalitiemiddelen beschikbaar.

Platteland in ontwikkeling
De uitvoering van het thema leefbaarheid krijgt gestalte binnen het provinciale programma Platteland in Ontwikkeling (PIO). Veel projecten zijn bovendien uitgevoerd met inzet van Europese middelen (Leader).
Als resultaat zijn er in totaal 26 verschillende projecten uitgevoerd, waaronder voorzieningen als dorpshuizen en brede scholen.

Leefbaarheid: Multifunctioneel Centrum Achterberg

Achterberg is een kleine kern met zo'n 2.500 inwoners. Zoals het wel vaker gaat in kleine steden en dorpen, verdwenen steeds meer voorzieningen. Met de sluiting van de Troefmarkt in 2003 is het voorzieningenniveau in Achterberg tot een absoluut dieptepunt gedaald. Maar, het tij is gekeerd dankzij de bouw van een multifunctioneel centrum. Op 7 oktober 2009 is het complex genaamd Nieuw Schonenveld officieel geopend. Jan Rauw, voorzitter Ondernemersvereniging Achterberg: "Als je het mij vraagt is Nieuw Schonenveld een schot in de roos."

Leefbaarheid: Polsstokaccommodatie Jaarsveld

Polsstokvereniging Jaarsveld heeft op recreatieterrein Salmsteke in Jaarsveld de polsstokaccommodatie zodanig gerenoveerd dat het aan de huidige eisen van de Nederlandse Fierljepbond voldoet, zodat hier in 2009 het Nederlands kampioenschap polsstokverspringen georganiseerd kon worden. Op de nieuwe schans is tijdens dit NK een record gesprongen! Ook recreanten, jongeren uit Lopik en wijde omgeving en ook de huidige springers van de Polsstokbond Holland kunnen op deze topaccommodatie springen

4.1.7 Recreatie

Recreatie staat bij AVP hoog op de agenda, voor dit thema is de afgelopen periode ongeveer € 60 mln uitgegeven, waarvan € 39 mln rijksgeld op basis van de bestuursovereenkomst en € 6,5 mln uit provinciale middelen. In alle gebieden werken de gebiedspartners aan initiatieven voor nieuwe wandel- en fietsroutes, pleisterplaatsen, recreatievisies, grote recreatiegebieden, of ze vergroten de mogelijkheden voor zwemmen en varen in de plassen. De grootste slagen zijn gemaakt bij de recreatieopgaven rond stadsgewesten Utrecht en Amersfoort en de routestructuren van de Heuvelrug.

Recreatie om de Stad (RodS)
Het landelijk gebied in het stadsgewest Utrecht (waaronder Utrecht, Houten, Nieuwegein en IJsselstein) vervult een belangrijke functie als recreatief uitloopgebied, waar de bewoners kunnen wandelen, fietsen en recreëren. Het streven is om hier nog meer veelzijdig en kwalitatief hoogwaardige recreatieve gebieden te ontwikkelen, waar de bewoners uit de regio tot rust kunnen komen. Deze opgave omvat in totaal 1.175 ha met bijbehorende verbindingen. Een belangrijk deel van deze opgave is reeds verwezenlijkt – denk aan het Gagelbos, Ruigenhoek en Bos Nieuw Wulven - en er zijn ver uitgewerkte plannen voor de (zuid-)westkant van Utrecht. Inmiddels is al de uitvoering gestart van Wielrevelt (130 ha), een groot gebied binnen Haarzuilens. Dit werk wordt eind 2011 afgerond.
De voortgang van de RodS-aanpak liep voorspoedig tot eind 2010. Toen besloot de regering plotsklaps om de rijksbijdrage voor de RodS-opgave voor zowel aanleg als beheer geheel in te trekken. In verband hiermee is – op Wielrevelt na – de uitvoering geheel stopgezet. Verdere voortgang wordt mede bepaald door de onderhandelingen met het Rijk en afspraken die de provincie zal maken met de regionale partners.

Recreatie: inrichting van het gebied Wielrevelt
Na twee jaar voorbereiding is het zover: de inrichting van het gebied Wielrevelt, gelegen ten oosten van het Kasteel de Haar, is gestart. Medio 2011 kunnen fietsers en wandelaars hun hart ophalen in circa 130 hectare recreatiegebied. Naast fiets- en wandelpaden wordt tevens een activiteitenterrein aangelegd. Op een drukke dag zal het gebied plaats bieden aan circa 3800 recreanten.

Omgeving Amersfoort
Ook bij Amersfoort werken provincie, gemeente, SVGV en andere gebiedspartners op een vergelijkbare manier hard aan het vergroten van de recreatieve mogelijkheden en aan het groen in en om de stad. Zo wordt in het project Vathorst Noord een recreatief uitloopgebied van in totaal 145 ha gerealiseerd. Project Laakzone betreft eveneens de aanleg van een recreatief uitloopgebied, ditmaal bestemd voor Amersfoort, Bunschoten en Nijkerk in de omgeving van het riviertje de Laak. En bij de projecten Maatweg, Heiligenbergerbeek/Randenbroek en Waterwingebied staat de herinrichting van de stadsrandzone van Amersfoort centraal waarbij ecologische, recreatieve en cultuurhistorische waarden worden versterkt. De uitvoering van deze projecten ligt op schema, maar de financiering is nog niet rond. Het Agenda 2010 project De Schammer, dat zorgt voor de aanleg van 21 ha nieuwe natuur en 20 ha recreatiegebied, is wel volop in uitvoering en wordt afgerond in 2011. Deze, lang niet volledige, opsomming van projecten onderstreept dat de recreatieve ontwikkeling bij Amersfoort serieus op de agenda staat.

Heuvelrug
Datzelfde geldt voor de Heuvelrug. Hier genieten van oudsher ieder weekend vele duizenden recreanten van de fraaie natuur bij een wandeling of fietstocht. In dit gebied is het vooral zaak om de recreatieve ontwikkeling niet alleen te versterken, maar ook om deze sterker te geleiden en te zorgen dat de natuurwaarden niet in het gedrang komen. Zodoende heeft de gebiedscommissie in 2009 in samenwerking met de provincie een recreatievisie opgesteld. Vervolgens is er de afgelopen jaren gewerkt aan het netwerk van wandel- en fietspaden en routes waaronder delen van het Let de Stigterpad en de inrichting van daaraan gekoppelde Groene Entrees in het Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug. In het kader van de zonering worden ook andere paden en routes aangelegd, zoals de Heel de Heuvelrug fietsroute. Bij dit alles blijkt het beschikbare budget, ook voor beheer en onderhoud, de belangrijkste beperkende factor voor het realiseren van de totale ambities.

Recreatie: Let de Stigterpad
Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug beleven op de fiets is de ambitie. Van oost naar west is één fietsroute het resultaat. Grote delen van de route lagen er al, nu zijn de verbindingen gerealiseerd om deze 18 kilometer lange route goed te fietsen. Het pad biedt tevens de mogelijkheid verschillende rondjes te fietsen. Een aanwinst voor de fietsminnende bezoeker op de Heuvelrug.

En dan nog dit…
Zoals gezegd zijn er ook tal van recreatieve projecten ontwikkeld buiten de drie hierboven genoemde gebieden, zoals in De Venen (wandelroutes Marickenland), Kromme Rijn (streekpromotie Kromme Rijnstreek), Utrechtse Waarden (Beurtvaart Oudewater-IJsselstein), Gelderse Vallei (klompenpaden) of zoals hieronder beschreven Utrechtse Vecht en Weiden. Opvallend daarbij is dat de beschikbaarheid van coalitiemiddelen een grote stimulerende rol heeft gespeeld. Waar het Rijksgeld vooral gericht is op RodS en Nationale Landschappen, scheppen de coalitiemiddelen ruimte voor aanvullende projecten zoals bij het Speeleiland Maarsseveen in Utrechtse Vecht en Weiden, dat nu gerenoveerd wordt en weer een speelparadijs wordt voor kinderen. De coalitiemiddelen zijn inmiddels uitgeput en dit maakt dat tal van nieuwe initiatieven in de loop van 2011 in de wacht zijn gezet. Vermeldenswaard is tenslotte dat een deel van de projecten rechtstreeks voortkomt uit de Leaderaanpak, zoals in Kromme Rijn. Deze 'bottom-up' manier van werken grossiert in initiatieven op het gebied van leefbaarheid, recreatie en plattelandsontwikkeling, zoals het vermarkten van streekproducten, verbreden van de landbouw en boerderijeducatie. Aangezien er veel draagvlak is voor de Leaderaanpak, worden daarbij veel bijdragen van derden gegenereerd.

Recreatie: 'Stadshaven Wijk bij Duurstede'
Gemeente Wijk bij Duurstede investeert in de herinrichting van de stadshaven. De haven had voorheen een industriële functie. De gemeente zet met het project Stadshaven het oude Dorestad en de Kromme Rijnstreek sterk op de (toeristische) kaart. Achterliggend doel is om toerisme en recreatie te ontwikkelen. Hiermee vergroot de gemeente, in samenwerking met de Kromme Rijnstreek, het aantal bezoekers en promoot de regio in zijn geheel.

4.1.8 Impuls aandachtsgebieden

Het AVP-doel 'Impuls aandachtsgebieden" is een uitzonderlijk thema. In de bestuursovereenkomst heeft het Rijk er namelijk zelf al voor gekozen om in enkele uitzonderlijke gevallen te kiezen voor de gebiedsgerichte ingang om rijksdoelen te verwezenlijken. In Utrecht gaat het daarbij om het reconstructiegebied (Gelderse Vallei/Utrecht-Oost) en zogeheten Nota Ruimte projecten (het Veenweide gebied en de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie). Bij deze gebiedsgerichte projecten wordt de samenwerking tussen partijen in landbouw, natuur, water en recreatie nadrukkelijk gestimuleerd. Aldus zijn diverse rijksdoelen met draagvlak in de regio versneld gerealiseerd.

Reconstructie zandgebieden
Bij de reconstructie gaat het om het realiseren van een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat door verbetering van de ruimtelijke structuur in het Utrechtse deel van het reconstructiegebied Gelderse Vallei/Utrecht-Oost. Zodoende zijn de opgaven voor landbouw, natuur, milieu en water uitgebreider verankerd in het door de provincies Utrecht en Gelderland opgestelde reconstructieplan en in de bestuursovereenkomst. Concreet gaat het om het terugdringen van ammoniakemissie, duurzaam waterbeheer, duurzame landbouw en overige rijksdoelen. Voor de reconstructie is in totaal € 17,2 miljoen rijksgeld beschikbaar en € 11,7 miljoen euro provinciale cofinanciering. In de afgelopen collegeperiode is ruim 40% van de rijksmiddelen besteed.

Voor het terugdringen van de ammoniakemissie zouden twee veehouderijen worden verplaatst die in de buurt liggen van een woonwijk en natuurgebied. In deze voortgangsperiode is reeds één bedrijf in de Gelderse Vallei verplaatst. Verder zijn rioolwaterzuiveringsinstallaties aangelegd en luchtwassers geplaatst op veehouderijen om de uitstoot van ammoniak te filteren.

Bij duurzaam waterbeheer ging het om beekherstel door de aanleg van natuurvriendelijke oevers en stapstenen. Het Waterschap heeft circa de helft van te herstellen beken gerealiseerd.

Bij duurzame landbouw ging het enerzijds om landbouwstructuurverbetering (zie hiervoor hoofdstuk 4.2) en anderzijds om verbreding en diversificatie van landbouw en het operationaliseren van het landbouwontwikkelingsgebied. Hiervoor zijn diverse projecten uitgevoerd waarmee de afgesproken prestaties grotendeels zijn behaald. De concrete aanpak van het landbouwontwikkelingsgebied is lastiger gebleken, omdat dit onderwerp sterk verweven is met het weerbarstige beleid over uitbreiding en nieuwvestiging van intensieve veehouderijen. Dit is ook gesignaleerd in de actualisatie van het reconstructieplan die in juni 2010 aan de Staten is overhandigd.

Tenslotte zijn diverse fiets- en wandelpaden aangelegd, waarmee het voor deze periode toegezegde budget vrijwel geheel besteed is.

Reconstructie: beekherstel Barneveldse beek

De Barneveldse Beek, is door waterschap Vallei en Eem gedeeltelijk ingericht als verbindingszone. De beek heeft geleidelijk aflopende oevers en steile binnenbochten gekregen. Ook zijn er langs de beek houtwallen, vochtige graslanden, poelen en nevengeulen aangelegd. Hier en daar heeft het waterschap zelfs de oude beekloop opgegraven. Al deze maatregelen verbeteren de ecologische kwaliteit van de beek en hun stroomgebied.

Nota Ruimte-projecten:

Het rijk heeft naast de ILG-middelen nog extra Nota Ruimte middelen toegekend voor projecten Westelijke Veenweiden en Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze Nota ruimtemiddelen zijn voor versnellingsproject Zegveld Portengen, het Veenweideproject Groot Wilnis-Vinkeveen en voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie in 2008 resp eind 2009 opgenomen in de bestuursovereenkomst ILG t/m 2013. De uitvoering van die projecten is gestart en loopt door tot in 2014.

Westelijke Veenweiden:

Doel van het programma Westelijke Veenweiden is

- het remmen van de bodemdaling in kwetsbare veengebieden;
- het robuuster maken van het watersysteem;
- in combinatie met deze doelen wordt ook nieuwe natuur gerealiseerd en worden de agrarische structuur en de kwaliteit van het cultuurlandschap versterkt.

Vanuit de Nota Ruimtemiddelen is € 19 miljoen toegezegd en is € 15,2 mln provinciale cofinanciering (inclusief ILG middelen) nodig.

De uitvoering van het (versnellings)project Zegveld-Portengen is in handen van de waterschappen HDSR en AGV en zal eind 2012 klaar zijn.

Voor het gebiedsproject Groot Wilnis Vinkeveen is in 2010 het gebiedsconvenant ondertekend met de betrokken partijen. Diverse pilots zijn gestart, onder andere voor onderwaterdrainage, baggeren, aanleg natuurvriendelijke oevers, evenals de onderhandelingen voor het opkopen en verplaatsen van agrarische bedrijven.

Voor de uitvoering van de gebiedsprojecten Maarsseveen Westbroek en Zegveld Noord zijn de voorbereidingen in volle gang.

Westelijke Veenweiden: Onderwaterdrainage

De provincie Utrecht, waterschap AGV en LTO startten in september 2009 een pilot onderwaterdrainage in Groot Wilnis-Vinkeveen. Een techniek waarbij drains onder het slootpeil het water in natte tijden snel afvoeren, maar in droge tijden terug het land in brengen. Onderzoek vindt plaats naar het effect van onderwaterdrainage op de watervraag, grondwaterstanden, bruikbaarheid van het land voor agrarische doeleinden, waterkwaliteit en bodemdaling. De locatie voor de pilot is aan de rand van Groot Wilnis-Vinkeveen, op een plek die zeer kwetsbaar is voor bodemdaling.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

Doel van de projecten in de Nieuwe Hollandse Waterlinie is om de forten en het landschap toegankelijk en beleefbaar te maken door de forten te ontsluiten en recreatief in te richten en de barrières in het recreatief netwerk op te heffen.
De projecten Rijnauwen-Vechten en Linieland zijn in 2008 door het Rijk geselecteerd voor het Nota Ruimtebudget. Daarbij is uitgegaan van 50% regionale cofinanciering. Voor de projecten Rijnauwen-Vechten en Linieland heeft het rijk een bijdrage van € 22 mln toegezegd. De provincie heeft 23,4 mln cofinanciering gereserveerd.
In de projecten gaat het om

- restauratiewerkzaamheden;
- verbeterde toegankelijkheid;
- duurzame exploitatie.

Zo wordt het Fort 't Hemeltje bijvoorbeeld opgeknapt en toegankelijk gemaakt voor publiek en komen er nieuwe fiets-, wandel-en kanoroutes door Linieland. Fort Vechten krijgt een nationaal Liniecentrum dat in 2010 is aanbesteed en over de Plofsluis zal een brug Nieuwegein met Utrecht en Houten verbinden.

Nieuwe Hollandse Waterlinie: Fort Vechten

De bouwkundige werkzaamheden van fase 1 van Fort Vechten zijn afgerond en op 1 oktober 2010 opgeleverd. In deze eerste fase is een deel van de gebouwen gerestaureerd en aangepast. De grote feestruimte heeft een metamorfose ondergaan en is weer klaar om gasten te ontvangen in een bijzondere sfeer.
Acht gebouwen zijn speciaal voor vleermuizen ingericht. Dat betekent dat de luchtvochtigheid, tocht etc. zijn aangepakt.
Van een aantal gebouwen zijn de gevels gerestaureerd. De luiken en deuren zijn hersteld en geschilderd, er zijn nieuwe bakstenen ingemetseld en schadelijke begroeiing is verwijderd.

Dit voorjaar (2011) is de gracht rond het Reduit uitgegraven en volle glorie hersteld. Daarmee ligt het reduit weer op een eiland.|

Met AVP/nota Ruimte middelen wordt de nieuwe entree naar het fort gefinancierd. Er komt een nieuwe parkeerplaats, een nieuwe brug over de buitengracht, een coupure door het grondlichaam en een nieuw gebouw dat zal dienen als informatie- en ticketcentrum. Als deze activiteiten zijn ontworpen en aanbesteed. Binnenkort worden de benodigde vergunningen verwacht, zodat de uitvoering najaar 2011 kan gaan starten.

4.2 Financieel overzicht

In deze paragraaf wordt een globaal inzicht in de gedane uitgaven in de periode 2007-2011 weergegeven. Deze paragraaf vormt daarmee geen financiële verantwoording, deze volgt eerst met de komende jaarrekening.

Zoals in paragraaf 3.5 was aangegeven, bedraagt het budget van het AVP-programma 687 mln voor de periode 2007-2013. Dit budget is beschikbaar voor de thema's die in de vorige paragraaf zijn belicht. Hoeveel van het geld is nu inmiddels besteed en aan welke thema's? Hieronder wordt kort de financiële balans opgemaakt.
Per 1 maart 2011 is 60% van het totale budget benut binnen het AVP programma. Het AVP programma ligt daarmee op koers uitgaande van een periode van 7 jaar. Daarbij zijn er per financieringsbron flinke verschillen opgetreden.
Als we daarbij inzoomen op de provinciale middelen dan valt op dat de coalitiemiddelen inmiddels geheel zijn verplicht. Dit komt omdat de looptijd van deze middelen de periode 2007-2011 besloeg. Er is derhalve gericht op aangestuurd dat voor 1 maart alle projecten waren ingediend. Het gaat daarbij om 63 mln., waarvan 8 mln. is ingezet voor de cofinanciering van de bestuursovereenkomst.
De benutting van provinciale cofinanciering op rijksmiddelen is daarentegen juist lager uitgevallen (44%) vergeleken met andere budgetten. Dit komt omdat in de afgelopen periode veel geld gemoeid was met de aankoop van EHS-gronden. Deze verwervingen komen volledig op het conto van het Rijk, zodat minder inzet nodig was van provinciale middelen.

Een andere belangrijke financieringsbron zijn de EU middelen. De uitputting blijft tot dusver achter, maar er wordt gerekend op een inhaalslag n 2011 aangezien veel projecten in de pijplijn zitten. Naar verwachting zal er nog 7 mln. aan POP2 beschikkingen bijkomen in de loop van 2011 waarmee de uitvoering POP2 op 60% uitkomt.

Tabel 4.1 Uitgaven per thema en de wijze van financiering

Thema	Rijk	*Provinciale cofinanciering Rijk*	*Coalitie-middelen*	Totaal Provincie	*EU/POP2*	*Derden*	Totaal	%
Natuur	137.787.712	10.602.783	2.817.096	13.419.879	384.341	7.188.076	158.780.008	39%
Landbouw	4.762.442	1.759.845	2.604.530	4.364.375	1.053.429	4.884.773	15.065.019	4%
Recreatie	39.093.352	373.356	6.213.819	6.587.175	1.079.702	13.777.252	60.537.481	15%
Landschap en Erfgoed	11.137.311	4.640.158	16.869.613	21.509.771	996.366	22.154.733	55.798.181	14%
Water	83.000	1.511.741	175.811	1.687.552	0	2.051.375	3.821.927	1%
Impuls aandachtsgebieden	20.644.147	15.125.915	2.857.563	17.983.478	1.158.649	32.831.710	72.617.984	18%
Leefbaarheid	643.283	2.181	1.550.004	1.552.185	3.790.262	13.517.287	19.503.017	5%
Proceskosten	0	0	21.918.321	21.918.321	541.871	1.408.872	23.869.063	6%
Totaal	**214.151.247**	**34.015.979**	**55.006.757**	**89.022.736**	**9.004.619**	**97.814.078**	**409.992.680**	100%
Budget	**312.000.000**	**77.000.000**	**55.000.000**	**132.000.000**	**26.000.000**	**217.000.000**	**687.000.000**	
% (Realisatie/Budget)	**69%**	**44%**	**100%**	**67%**	**35%**	**45%**	**60%**	

Uit bovenstaande tabel komt naar voren dat het thema natuur de grootste uitgavenpost vormt. In totaal is 39% van de beschikbare middelen uitgegeven op dit thema, waarbij het dan nog eens in het merendeel om rijksmiddelen gaat. Zoals eerder aangegeven betreft de grootste kostenpost binnen het thema natuur de grondverwerving.

Andere grote uitgavenposten vormde de thema's Landschap en Erfgoed, Impuls aandachtsgebieden en recreatie. Bij Landschap en Erfgoed zijn veel middelen besteed aan de restauratie van forten als onderdeel van de Nieuwe Hollands Waterlinie, dan wel Grebbelinie. Dit betrof grotendeels coalitiemiddelen en middelen van derden.

Voor recreatie zijn veel middelen besteed aan het programma RodS. Ook hier is sprake van een grote co-financiering die grotendeels betaald door Rijkswaterstaat.

Vervolgens zijn op impuls aandachtsgebieden veel middelen besteed aan waterwerkzaamheden; de relatief grote bijdrage van derden zijn afkomstig van waterschappen: aanleg rioolwaterzuiveringen € 11,- mln en watergebiedsplan Zegveld bijdrage € 9,- mln.

Ten slotte is een laatste belangrijke post die geheel gefinancierd wordt met provinciale middelen de proceskosten, totaal € 24 mln. Deze kosten vallen binnen de marge van 10% op de totale realisatie.

Literatuurlijst

Kaderdocument
Midtermreview AVP Provincie Utrecht
PEIL-rapportage 2010
Handelingskader Onroerend
Gebiedsprogramma De Venen
Gebiedsprogramma Utrechtse Waarden
Gebiedsprogramma Stad en Land Utrecht
Gebiedsprogramma Utrechtse Vecht en Weiden
Gebiedsprogramma Kromme Rijngebied
Gebiedsprogramma Heel de Heuvelrug
Gebiedsprogramma Gelderse Vallei en Eemland

Lijst met afkortingen

AGV	Amtel Gooi en Vecht (Waterschap)
AVP	Agenda Vitaal Platteland
DLG	Dienst Landelijk Gebied
ECM	Economie Cultuur en Maatschappij
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EVZ	Ecologische verbindingszone
HDSR	Hoogheemraadschap der Stichtse Rijnlanden
ILG	Inrichting Landelijk gebied
KRW	Kaderrichtlijn Water
LEADER	'**L**iaison **E**ntre **A**ctions de **D**éveloppement de l'**E**conomie **R**urale'
LTO	Land- en tuinbouw organisatie
MTR	Midterm-review
NHW	Nieuw Hollandse Waterlinie
POP2	Plattelandontwikkelingsprogramma 2007-2013 (Europees)
PSAN	Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer
PSN	Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer
RodS	Recreatie om de Stad
RWZI	Rioolwaterzuiveringinstallatie
UPG	Utrechts Particulier Grondbezit
VHR	Vogel- en habitatrichtlijn
WILG	Wet Inrichting Landelijk Gebied